

BESZÁMOLÓ

**A NEMZETI REHABILITÁCIÓS ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL
SZOCIÁLIS HATÓSÁGI FŐOSZTÁLY,
SZOCIÁLIS ELLENŐRZÉSI OSZTÁLY
2016. ÉVBEN ELVÉGZETT,
SZOCIÁLIS FOGLALKOZTATÁST BIZTOSÍTÓ
FOGLALKOZTATÓK HATÓSÁGI ELLENŐRZÉSE SORÁN, A
FOGLALKOZTATÓK MŰKÖDÉSÉVEL KAPCSOLATOSAN
SZERZETT TAPASZTALATAIRÓL**

BEVEZETŐ

A Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal Szociális Hatósági Főosztály, Szociális Ellenőrzési Osztályának ellenőrzéseire a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatalról szóló 74/2015. (III. 30.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja a Hivatal 2016. évi ellenőrzési munkatervében rögzítettek, valamint a 112/2006. (V. 12.) Korm. rendelet a szociális foglalkoztatás támogatásáról (a továbbiakban: Szfr.) 6. § (8) bekezdése és a 16/C. § (7) bekezdése (a továbbiakban: Szfr.) alapján került sor.

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. tv. (a továbbiakban: Ket.) 91. § (2) bekezdése értelmében - a hatóság az ellenőrzési tervben foglaltak az ellenőrzési időszakban lefolytatott hatósági ellenőrzések végrehajtásáról, a levont következtetésekről a következő ellenőrzési időszak lezárása előtt ellenőrzési jelentést készít, amely tartalmazza legalább az ellenőrzések számát, az ellenőrzések eredményét, a megállapított jogsértések típusait, továbbá a hatóság vezetője által meghatározott egyéb statisztikai adatokat.

A 369/2013.(X. 24.) Kormányrendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről (a továbbiakban: Sznyr.) 44. § (2) bekezdése alapján elkészített és a minisztérium által jóváhagyott 2016. évi ellenőrzési tervében foglaltak alapján a Hivatal ellenőrizte, hogy a foglalkoztatók a szociális foglalkoztatást a jogszabályokban, a szociális foglalkoztatási engedélyben és a szolgáltatói nyilvántartásban foglaltak szerint végzi-e.

Sajátossága volt a 2016. évi ellenőrzéseknek, hogy a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által fenntartott intézményekben biztosított szociális foglalkoztatás vizsgálatára nem került sor, vagyis a hatósági ellenőrzés csak azokra a foglalkoztatókra terjedt ki, melyek a Hivatallal támogatási szerződést kötöttek. További eltérés volt, hogy a Hivatal Foglalkozási Rehabilitációs Főosztály Támogatás Ellenőrzési Osztály rehabilitációs ellenőrzési szakreferensei is részt vettek az ellenőrzések lefolytatásában.

A szociális foglalkoztatás szolgáltatás esetében komplex ellenőrzésekre, azaz a hatályos jogszabályokban foglalt előírások megvalósulásának ellenőrzésére került sor.

A 2016. évben a szociális foglalkoztatást érintően a beszámolónk kiterjed az elvégzett ellenőrzések számára, egyéb statisztikai adataira, és az ellenőrzések tapasztalataira, esetleges kirívó jogsértésekre.

1. A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS LÉPÉSEI

A 2016. évi ellenőrzések lefolytatásához a jogszerű, szakszerű folyamatosan nyomon követhető működés érdekében eljárásrend készült, amely tartalmazza a Ket. hatósági ellenőrzésre vonatkozó szabályait, az Szfr. az Sznyr. szabályaival összhangban, és új iratminták készültek.

Az eljárásrend célja, az NRSZH, mint központi hivatal és szociális hatóság, ellenőrzési feladatainak egységes rendszerben történő végrehajtása, a munkafolyamatok és az ellenőrzés során alkalmazott ellenőrzési szempontok kidolgozása, az ellenőrzések során történő alkalmazása érdekében. Az eljárásrend meghatározza azt a folyamatot és tevékenységadminisztrációt, amelyet az ellenőrzések során az ellenőr köteles alkalmazni és az abban foglaltakat betartani.

A szociális foglalkoztatás ellenőrzéséhez a Szociális Ellenőrzési Osztály ellenőrzési szempontsört állított össze, melyet a minisztérium jóváhagyott, és amelyet az ellenőrzéseket megelőzően valamennyi intézmény, foglalkoztató megkapott tájékoztatásul.

A szempontsor a vonatkozó hatályos jogszabályokon túl tartalmazta a támogatási szerződés mellékletében foglalt dokumentációt is, amelyet a foglalkoztatóknak kötelező vezetni, és a jogi szabályozáshoz hasonló relevanciával bír.

A kidolgozott szempontsor segítséget nyújt a fenntartók és foglalkoztatók részére a szolgáltatás jogszerű működtetésében, illetve az ellenőrzésekre történő felkészülésben, valamint elősegíti az I. fokú engedélyező hatóságok ellenőrzési eljárásaival történő harmonizációt. Fentiek érdekében a szempontsorban megjelenítésre kerülnek a vonatkozó jogszabályok, szakmai követelmények is. Az ellenőrzési szempontsor további célja, hogy az ellenőrzések során támasztott elvárások kiszámíthatók legyenek, az eljárások országos szinten egységesen, azonos követelményrendszer alapján kerüljenek lefolytatásra. Az ellenőrzési szempontsor minden ellenőrzés lefolytatását megelőzően minimum 10 nappal elektronikus úton megküldésre kerül az ellenőrzött intézmény vezetőjének. Az ellenőrzési szempontsorról egyidejűleg megküldött „Mellékletek a vizsgálathoz” kitöltendő adatlap minden esetben az ellenőrzés tapasztalatait tartalmazó jegyzőkönyv részét képezi.

Így lehetősége van az intézménynek, hogy belső ellenőrzés keretében áttekintse saját munkáját, dokumentumait, így több esetben a szükséges korrekciókat még az ellenőrzés előtt végrehajtották.

Az ellenőrzések során alkalmazott módszerek alapvetően az alábbiak:

- elektronikus adatbázisokból adatnyerés, adatlekérés,
- dokumentumelemzés,
- helyszíni szemle és bejárás,
- foglalkoztatottakkal/dolgozókkal interjú (irányított beszélgetés).

Az ellenőrzéshez szükséges alapinformációk kigyűjtése a szolgáltatói nyilvántartásból illetve a regiszterből már az értesítések elkészítése előtt esedékes. Szintén előzetesen kinyerhető adat a Magyar Államkincstár nyilvántartásából a törzskönyvi azonosító, illetve a NAV honlapjáról az adószámok ellenőrzése.

A helyszíni hatósági ellenőrzés foganatosítása során valamennyi esetben az eljárási cselekményről jegyzőkönyv készült, mely legtöbb esetben a helyszínen átadásra került. A helyszíni szemle előtt és után az adatbekérés folyamatos volt, az ellenőrzés alá vont intézmények, szolgáltatók fenntartói, vezetői, a foglalkoztatók az adatszolgáltatásnak eleget tettek. A hatósági ellenőrzés lefolytatását az ellenőrzés alá vontak nem akadályozták, eljárási bírság kiszabására nem került sor, a hatósági ellenőrzések során a tényállás tisztázása, a szemle zavartalan lefolytatása az ügyfelek részéről biztosítva volt.

A dokumentumelemzés kiterjed az ellenőrzés előtt megküldött intézményi alapidokumentumok (szakmai program, foglalkoztatási szakmai program, szervezeti és működési szabályzat, házirend, megállapodás, személyzeti adatok) áttekintésére, azok összevetésére a hatályos jogszabályokkal. Ugyanakkor a helyszíni ellenőrzés során, szintén a dokumentumelemzés keretében tekinti át az ellenőr az ellátotti iratokat, iratmintákat, a támogatási szerződés mellékletét képező kötelezően és nem kötelezően vezetendő dokumentumokat, munkaköri leírásokat, pénzügyi adatokat (munka- rehabilitációs díj, munkabér) stb.

Minden helyszíni ellenőrzés során megtörténik az adott intézmény, foglalkoztatási helyszín bejárása, alapvetően a tárgyi feltételek teljesülésének megállapítása, illetve a megfelelő munkakörülmények vizsgálata érdekében. Van lehetőség a bejárás alkalmával, vagy azon kívül a foglalkoztatottakkal beszélgetni, velük interjút készíteni és feljegyzésben, szükség esetén jegyzőkönyvben rögzíteni az elmondottakat, amelyek bizonyítékként szolgálnak.

A helyszíni bejárás lehetőséget ad arra is, hogy a szociális foglalkoztatás keretében végzett munkafolyamatok, eszközök és eszköz használatok, az előállított termékek megtekintésre kerüljenek. Továbbá szemrevételezhető a segítő szerepe egy-egy termék előállításában.

SZOCIÁLIS ÁGAZATI PORTÁL

A helyszíni vizsgálat tapasztalatait jegyzőkönyvben rögzítették az ellenőrök, a feltárt hiányosságról jellemzően végzések készültek, illetve ha jelentős jogszabálysértést nem tárt fel az ellenőrzés, akkor összefoglaló jegyzőkönyv készítésével, levél kíséretében kerül sor az ellenőrzés lezárásra. Olyan mértékű jogszabálysértés nem került feltárássra, mely indokolta és megalapozta volna a hatósági eljárás megindítását és egyben bírság kiszabását.

2. AZ ELLENŐRZÉSEK STATISZTIKAI ADATAI

A Szociális Ellenőrzési Osztály összességében 134 db szociális foglalkoztatást biztosító foglalkoztatót ellenőrzött le, melyek körébe nem számolandó a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által fenntartott intézmények mellett működő szociális foglalkoztatás.

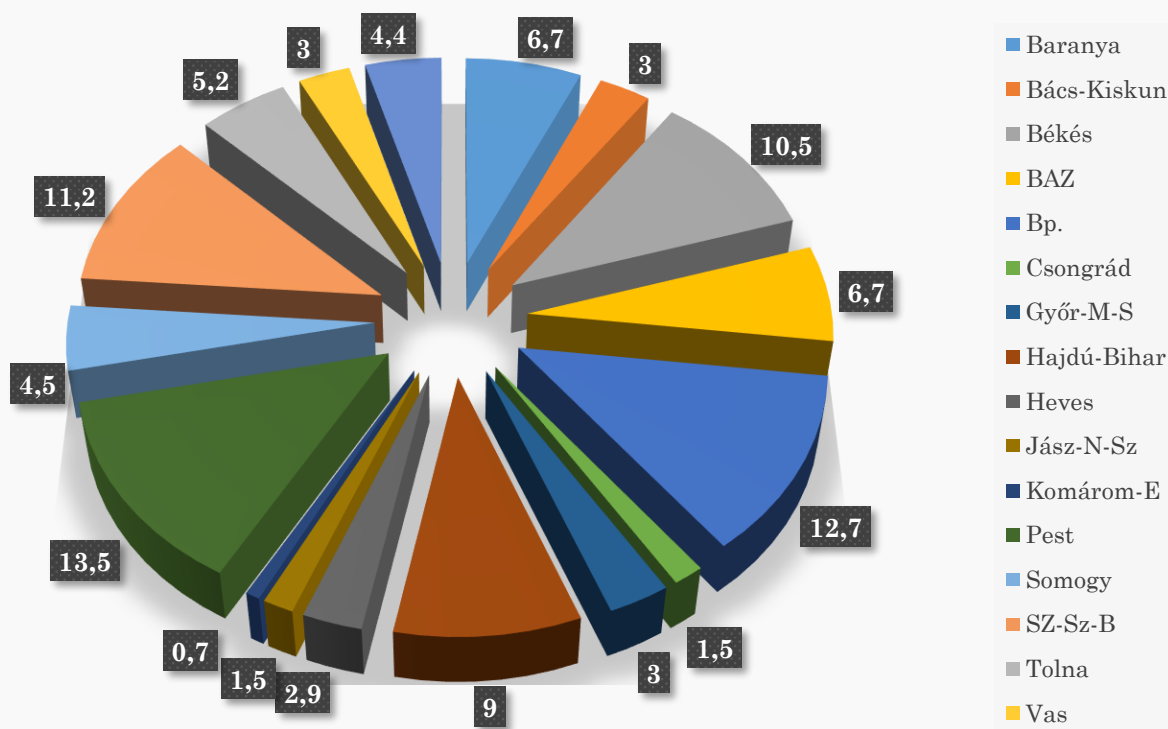
Fenntartó típusa	Fenntartók száma	Megoszlás
Állami	31	23,9%
Nem állami	91	67,9%
Egyházi	11	8,2%
Összesen	134	100%

A 134 db ellenőrzés alá vont foglalkoztató székhelye szerinti megyei bontást a 2. számú táblázat mutatja be, amely alapján megállapítható, hogy a vizsgált foglalkoztatók száma Szabolcs-Szatmár- Bereg (15), Békés (14), Budapest (17), Hajdú- Bihar megyékben (12) a legmagasabb, illetve három megyében (Fejér, Nógrád és Zala megyékben) nem történik támogatási szerződéssel szociális foglalkoztatás.

Ellenőrzés alá vont foglalkoztató székhelye szerinti megye/főváros	Ellenőrzési ütemterv szerinti ellenőrzések száma
Baranya megye	9
Bács-Kiskun megye	4
Békés megye	14
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	9
Budapest	28
Csongrád megye	2
Fejér megye	0
Győr-Moson-Sopron megye	4
Hajdú-Bihar megye	12
Heves megye	4
Jász-Nagykun-Szolnok megye	2
Komárom-Esztergom megye	1
Nógrád megye	0
Pest megye	19
Somogy megye	6
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	15
Tolna megye	7
Vas megye	4
Veszprém megye	6
Zala megye	0
Összesen	134

SZOCIÁLIS ÁGAZATI PORTÁL

A vizsgált foglalkoztatók százalékos megoszlását megyei bontásban az alábbi diagram mutatja be.

3.) ELLENŐRZÉSI TAPASZTALATOK

3.1. ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

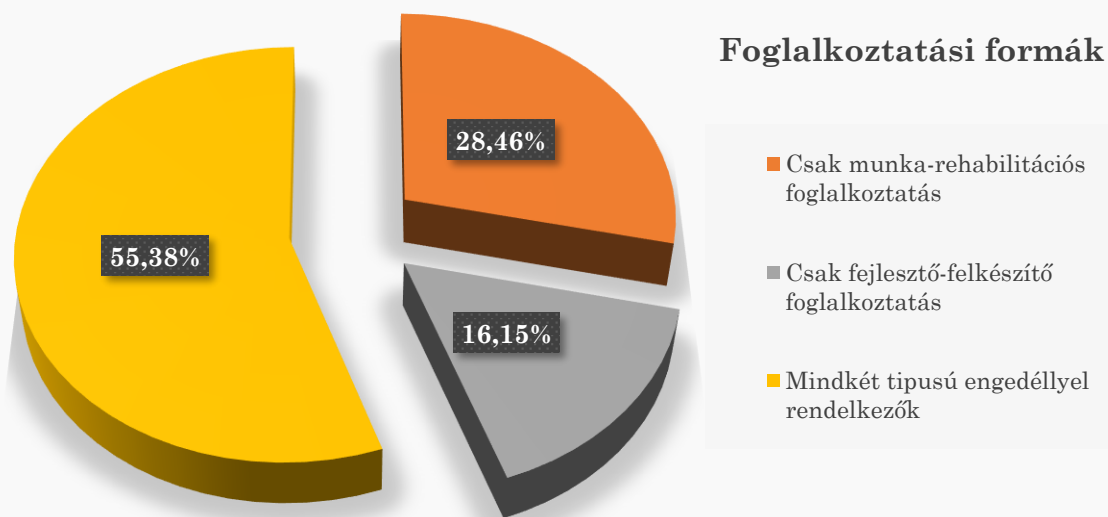
BEJEGYZÉS

Valamennyi ellenőrzött, szociális foglalkoztatási engedéllyel rendelkező intézmény és fenntartó rendelkezett jogerős bejegyzéssel. Az ellenőrzött 134 db engedélyes közül 9 db csak ideiglenes hatályú bejegyzéssel rendelkezett, ellátási érdekből 2016. december 31-ig, jellemzően a bentlakásos intézmények. Határozatlan idejű bejegyzése 125 intézménynek volt, ami 95 %-át jelenti az összes ellenőrzött intézménynek.

FOGLALKOZTATÁSI ENGEDÉLYEK ÉS FOGLALKOZTATOTTAK ADATAI

A szociális foglalkoztatási tevékenység végzését lehetővé tevő foglalkoztatási engedéllyel mindegyik foglalkoztató rendelkezett. Volt, aki csak munka-rehabilitációs célú (37 db), volt, aki csak fejlesztő felkészítő célú (21 db) szociális foglalkoztatási engedéllyel rendelkezett. Mindkét típusú szociális foglalkoztatási engedéllyel a foglalkoztatók 55%-a, azaz 72 foglalkoztató rendelkezett. A vizsgálatok során megállapításra került, hogy egy intézmény vonatkozásában a kiadott foglalkoztatási engedélyben nincs megbontva a munka-rehabilitáció és a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás keretében alkalmazható személyek létszáma. A foglalkoztatási formák megoszlását az alábbi ábra mutatja:

SZOCIÁLIS ÁGAZATI PORTÁL

A foglalkoztatási engedélyek összesen 5.452 fő foglalkoztatását tették lehetővé, melynek megoszlása az alábbiak szerint alakult:

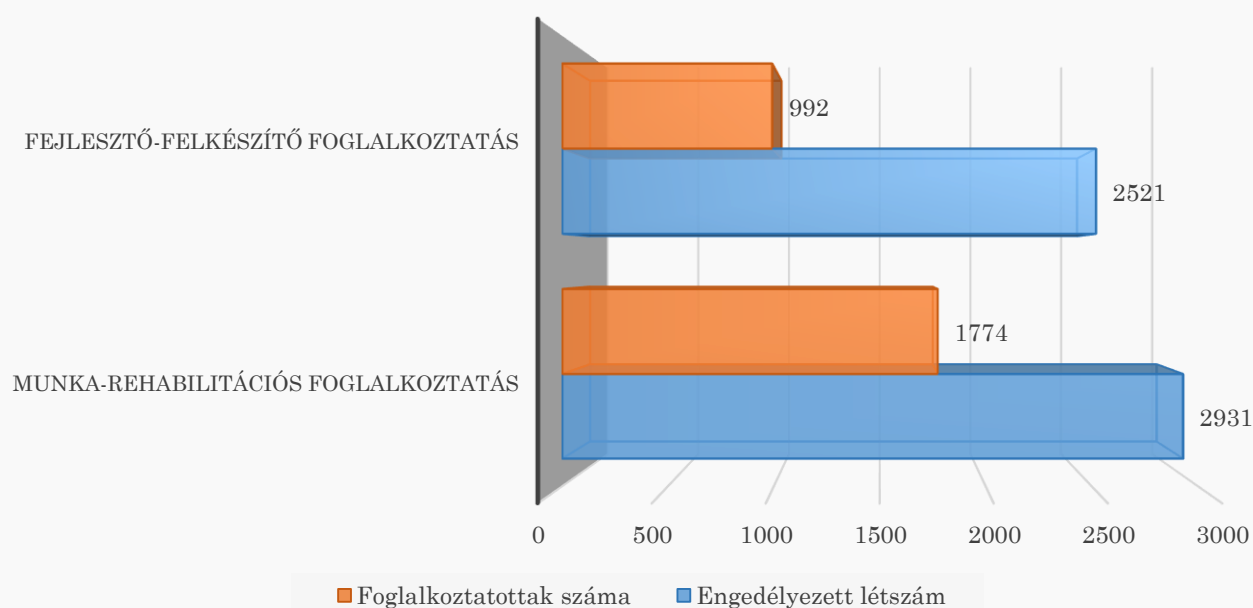
- 2.931 fő foglalkoztatott munka-rehabilitációs célú,
- 2.521 fő fejlesztő-felkészítő célú szociális foglalkoztatásban foglalkoztatható személy.

A tényleges foglalkoztatási adatok az alábbiak szerint alakultak: az összes foglalkoztatott személy a helyszíni vizsgálatok időpontjában: 2.766 fő,

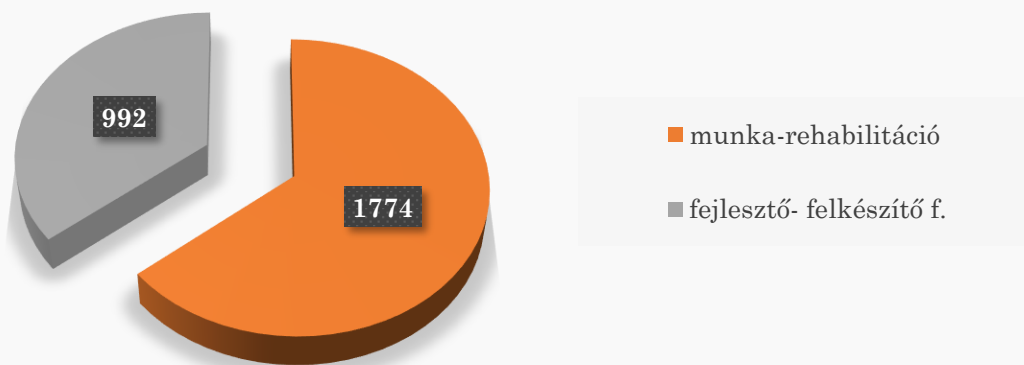
- 1.774 munka-rehabilitáció keretében,
- 992 fő fejlesztő felkészítő foglalkoztatás keretében.

A foglalkoztatható személyek létszámához képest a tényleges foglalkoztatottak aránya csupán 50 %-ot mutatott. Munka-rehabilitáció keretében foglalkoztatottak mutatója 60 %, míg a fejlesztő felkészítőben foglalkoztatottaké 40 %.

Az engedélyezett létszám és a foglalkoztatottak aránya

A helyszíni vizsgálatok időpontjában (2016. I. negyedév) az összes foglalkoztatott személyek számát az alábbi diagram mutatja.

Az alacsony foglalkoztatási mutatók kapcsán figyelembe kell venni, hogy több foglalkoztató 2016. január hónap végén még nem, vagy nem az engedélyezett létszámkeretet kihasználva végezte a foglalkoztatást. Tekintettel arra, hogy a minimálbér és a járuléki összegének arányos emelkedését a szociális foglalkoztatásért járó munka-rehabilitációs díjban és munkabérben követni kell, mellyel szemben a feladatmutatóra vonatkozó finanszírozás már évek óta nem változik, így adott támogatási összegből egyre kevesebb feladatmutató finanszírozása realizálható, azaz kevesebb ellátott foglalkoztatható. Különösen érinti ez azokat a foglalkoztatókat, akik csak munka-rehabilitációs foglalkoztatást végeznek és kisebb mértékben azokat is, akik csak fejlesztő-felkészítő célú szociális foglalkoztatást végeznek. Továbbá több foglalkoztató 2016. január hónapban azért nem kezdte meg a foglalkoztatást, mert nem rendelkezett 2016. január 1. napjától hatályos támogatási szerződéssel, a támogatás összegét csak az előzetes értesítésből ismerte, és nem mert megkezdeni a foglalkoztatást érvényes támogatási szerződés nélkül.

ADATSZOLGÁLTATÁS A MEGYEI/FŐVÁROSI KORMÁNYHIVATAL FELÉ

Az Szt. 99/C.§ (1)-(2) bekezdésében előírtak alapján a szociális hatóság – a szociális foglalkoztatással kapcsolatos hatósági ellenőrzés érdekében – nyilvántartást vezet az illetékességi területén lévő szociális intézményben biztosított szociális foglalkoztatásról. A nyilvántartásban foglalt adatokat, dokumentumokat a szociális intézmény szolgáltatja. A szociális intézmény az adatokban történt változást 15 napon belül jelzi a szociális hatóságnak. A helyszíni vizsgálatok tapasztalatai azt mutatták, hogy az intézmények egy-két kivételtől eltekintve adatszolgáltatási kötelezettségüknek eleget tesznek. Míg a korábbi években az intézmények által szolgáltatott adatokat az engedélyező hatóság egy informatikai programban rögzítette, addig jelenleg már csak jellemzően a beküldött iratokat tárolják.

TANÚSÍTVÁNY

Valamennyi ellenőrzött, szociális foglalkoztatási engedéllyel rendelkező intézmény és fenntartó rendelkezett a foglalkoztatási formának megfelelően kiállított tanúsítvánnyal. Kihelyezésük is megtörtént azon helyiségekben, ahol a szociális foglalkoztatás folyt.

TÁMOGATÁSI SZERZŐDÉS

A helyszíni vizsgálatok tapasztalata alapján elmondható, hogy a támogatási szerződéseket a fenntartók az intézményvezetők részére rendelkezésre bocsájtják. A támogatási szerződések tartalma a foglalkoztatást végzők előtt ismert.

KÜLSŐ FOGLALKOZTATÓ

Az ellenőrzésbe bevont intézmények esetében több helyen külső foglalkoztató is végzett szociális foglalkoztatást. A külső foglalkoztatók hagyományosan a nagy létszámú bentlakásos intézmények ellátottjait foglalkoztatják fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás keretében, kisebb arányban akkreditált foglalkoztatásban. A helyszíni vizsgálat ezen foglalkoztatókra nem terjedt ki teljeskörűen, kivéve Békés megyében két esetben, illetve Bács-Kiskun megyében egy foglalkoztatónál.

AKKREDITÁLT FOGLALKOZTATÓ

A helyszíni vizsgálatban érintett foglalkoztatók közül 10 intézmény (7%) rendelkezik akkreditált foglalkoztatási hellyel is. Tekintettel arra, hogy a Szociális Ellenőrzési Osztály kompetenciája nem terjed ki az akkreditált foglalkoztatásra, így a vizsgálat ezen kérdéskört sem érintette.

3.2. TÁRGYI FELTÉTELEK

Az intézmények tárgyi feltételeire az 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről, az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (a továbbiakban: Szakmai rendelet) 4. §-a, továbbá a Szakmai rendelet 41-43.§-ai, és a nappali ellátásokra a 75. §-a tartalmaz előírásokat.

TÖMEGKÖZLEKEDÉSI ESZKÖZZEL VALÓ MEGKÖZELÍTHETŐSÉG

Az intézmények döntő többsége a településeken belül található, többnyire tömegközlekedési eszközökkel megközelíthető helyeken. Gépkocsival parkolni az épületek közelében vagy annak udvarán lehetséges, de a kisebb településeken a kerékpár a fő közlekedési eszköz.

A települések szélén, vagy azon kívül található bentlakásos intézmények megközelítése már nehezebb, általában több száz méterre találhatóak autóbusz megállóik.

Szociális foglalkoztatás

A 3/2006. (V.17.) ICsSzEM rendelet a szociális intézményen belüli foglalkoztatás szakmai követelményeiről, személyi és tárgyi feltételeiről és a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet módosításáról 4. § előírása alapján a szociális foglalkoztatás tárgyi feltételeire a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II. 8.) SZCSM–EüM együttes rendelet előírásai vonatkoznak.

HELYISÉGEK MEGFELELŐSÉGE

A szociális foglalkoztatás céljára külön foglalkoztató helyiségek többnyire rendelkezésre álltak. A világítás, a szellőztetés, a hőmérséklet, a munkaterület nagysága megfelelő volt. A munkavégzés formájának, fajtájának megfelelő berendezésekkel, a munkaanyagok, a szerszámok és késztermékek tárolását biztosító polcokkal, szekrényekkel szintén rendelkeztek a foglalkoztatási helyek. A dolgozók részére öltöző és szociális helyiségek szintén biztosítottak voltak. A nappali ellátások esetében ez utóbbiak nem minden esetben különültek el a csak nappali ellátást igénybe vevőktől. Ugyanez mondható el a bentlakásos intézményekre is. Amennyiben a foglalkoztatás kifejezetten e célra használt épület, vagy épületrészben került kialakításra, ott minden feltétel biztosított volt.

SZAKMAI PROGRAM

A személyes gondoskodást nyújtó szakosított ellátások szakmai programja tartalmi elemeire a Szakmai rendelet 5/A. § rendelkezései az irányadók. A vizsgálat során azonban a kiemelt figyelem irányult arra, hogy az intézményben folyó szociális foglalkoztatási formák, az ezzel kapcsolatos adekvát információk megjelenítésre kerültek-e a szakmai program vonatkozó tartalmi elemeiben.

A szakmai programok közül 106 db (a vizsgált esetek 80%-a) megfelelt az előírásoknak, míg 6 esetben (5%) ez egyáltalán nem volt elmondható. A hatályos jogszabályi előírásoknak részben felelt meg 22 db szakmai program (15%), melyek módosítása vált szükségessé.

Jellemző hiányosságok voltak:

- szerkezetükben még a Szakmai rendelet korábbi előírásának megfelelő fejezeteket tartalmazták a programok,
- a különböző hivatalok, szervezetek megváltozott elnevezéseit nem javították,
- kevésbé jelentek meg az intézményi sajátosságokat, speciális szolgáltatási formákat rögzítő helyi szabályok, elvárások,
- nem kerültek beemelésre a szociális foglalkoztatásra vonatkozó információk, pl. a szociális foglalkoztatás formái, a végzett tevékenységek, vagy az ellátotti célcsoport sajátosságai.

SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZAT

A szociális foglalkoztatás ellenőrzése során a szervezeti és működési szabályzat megléte, illetve a szociális foglalkoztatás keretében alkalmazott dolgozók munkaköri leírásainak tartalmi elemei képezték a vizsgálat tárgyát. Általánosságban véve elmondható, hogy a foglalkoztatási koordinátor és a segítő munkakörök megjelenítése megvalósult. A munkakörökhöz tartozó speciális feladatok szintén beemelésre kerültek az SZMSZ-be.

FOGLALKOZTATÁSI SZAKMAI PROGRAM

A 3/2006. (V.17.) ICsSzEM rendelet 2. § (1) előírása alapján a szociális intézmény vezetője szakmai programot készít, melynek tartalmaznia kell a jogszabályban felsorolt tartalmi elemeket. Szociális foglalkoztatási szakmai programmal 2 intézmény kivételével rendelkeztek az intézmények. A vizsgált esetek 80%-ban (107 esetben) a foglalkoztatási szakmai programok a jogszabályban előírtaknak megfelelő módon, az aktuális szociális foglalkoztatási tevékenységeket tükrözve kerültek kidolgozásra. 6 esetben, azaz 4%-ban nem feleltek meg az előírásoknak. Többnyire tartalmi vagy formai elemek hiánya fordult elő. 22 esetben (16%) vált szükségessé az aktualizálás. A nem megfelelések többnyire a szociális foglalkoztatásban bekövetkezett változások aktualizálásának elmaradásából fakadtak, így pl. a tényleges foglalkoztatotti létszám eltért a szakmai programban megjelenítettől, vagy a segítő, koordinátor személye változott, egyes, a foglalkoztatási engedélyben szereplő tevékenységeket végzők száma megváltozott.

SZABÁLYZATOK

Az Szfr. 2.§ (4) bekezdés g) pont előírása szerint a foglalkoztatónak el kell készítenie a foglalkoztatási helyre vonatkozóan a munka- és tűzvédelmi szabályzatot. A vizsgált esetekben mindenütt kidolgozásra kerültek ezen szabályzatok. Továbbá a foglalkoztatók gondoskodtak a szociális foglalkoztatásban közreműködő munkavállalók rendszeres munkavédelmi és tűzvédelmi oktatáson történő részvételéről is.

FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSOK

Az Szfr. 2.§ (4) bekezdésben előírtaknak megfelelően a foglalkoztatónak rendelkeznie kell általános és munkaadói felelősségbiztosítással. Míg az általános felelősségbiztosítás a munkavégzés során harmadik személynek okozott káreseményre vonatkozóan a dologi és a testi épségben bekövetkezett kárra, addig a munkaadói felelősségbiztosítás a foglalkoztató felelőssége esetén a munkahelyi balesetekre terjed ki. A vizsgált esetek 91%-ban a foglalkoztatók folyamatosan fennálló biztosításokkal rendelkeztek. A fennmaradó 9%-ban a biztosítási díjak kiegyenlítését utólag igazolták, vagy pótlólagosan kötötték meg a foglalkoztatók. Némely esetben a biztosítások közül egyik, vagy másik került rendezésre, illetve a biztosítottak létszámának változása nem követte le a foglalkoztatásban bekövetkezett változásokat.

3.4. AZ INTÉZMÉNYI ALAPDOKUMENTUMOK VIZSGÁLATÁNAK TAPASZTALATAI

A foglalkoztatotti dokumentációk vizsgálata kiterjedt a vizsgálati időszakot érintő hatályos jogi szabályozás, valamint a támogatási szerződés által előírt valamennyi – kötelező és ajánlott – dokumentumra.

SZOCIÁLIS FOGLALKOZTATÁSI REHABILITÁCIÓS ALKALMASSÁGI VIZSGÁLAT ÉS ANNAK FELÜLVIZSGÁLATAI

Az 1993. évi III. tv. a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (a továbbiakban: Szt.) 99/B. § (3) bekezdés előírása alapján a szociális foglalkoztatás feltétele az ellátottak rehabilitációs alkalmassági vizsgálatának elvégzése. A szakértői vizsgálati feladatokat 2008. június 30-ig a megyei, fővárosi módszertani intézmények, 2008. július 1-től a regionális módszertani intézmények, 2009. július 1-jétől az ORSZI, 2011. január 1-től az NRSZH látja el. A részletszabályokat a 92/2008. (IV.23.) Korm. rendelet a fogyatékos személyek alapvizsgálatáról, a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról, továbbá a szociális intézményekben ellátott személyek állapotának felülvizsgálatáról tartalmazza. A szakértői vélemények érvényességének lejártát megelőzően az intézményvezetőnek kezdeményeznie kell az ellátott vizsgálatát. A vizsgálat által érintett intézményekben valamennyi foglalkoztatott rendelkezett rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról szóló, valamilyen típusú szakvéleménnyel. A foglalkoztatottak mintegy 69%-nak a korábban, jellemzően a 2008. és 2009. évi jogszabályváltozások nyomán megkért új, a foglalkoztatást megalapozó szakvélemények érvényessége még nem járt le. Elfogadásra kerültek azon, még a módszertani intézmények által kiadott szakvélemények, melyek érvényességi időtartama még nem járt le. Néhány esetben még az ellátott előző intézményi jogviszonya alatt került megkérésre a szakvélemény, és nem a jelenleg őt foglalkoztató intézményben.

Jellemző hiányosságok voltak:

- egy intézmény esetében állapította meg a vizsgálat, hogy 2013. december 19. és 2015. január 15-ig nem volt érvényes alkalmassági vizsgálatuk a foglalkoztatottaknak,
- a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatok a módszertani intézmény által kiadott szakvélemények voltak, melyeken nem került rögzítésre a foglalkoztatás óraszám, a foglalkoztatott alkalmazása a komplex rehabilitációs minősítés alapján történik és nem szociális foglalkoztatási alkalmassági vizsgálatról kiadott I. fokú szakvélemény alapján,
- a foglalkoztatás a rehabilitációs intézménybe történő bekerülést megalapozó átfogó rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról kiadott szakvéleményen alapult, amelyek egyébként elfogadható lenne, azonban a kifogásolt szakvélemény nem tartalmazott szociális foglalkoztatásra vonatkozó információkat.

A nappali ellátásban részesülők esetében a 92/2008. (IV.23.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése előírja, hogy a szociális foglalkoztatási alkalmassági vizsgálatot az intézményvezető akkor kezdeményezheti, ha a nappali ellátás esetén az ellátott legalább hat hónapja ellátásban részesül, egyéb intézményi ellátás esetén, amikor az ellátott az intézményben elhelyezésre kerül. Nappali ellátásban részesülők esetében az ellenőrök megállapították, hogy volt olyan ellátott, aki esetében nem telt le a féléves jogviszony, mikor az intézményvezető a vizsgálatot kezdeményezte, sőt volt olyan is, aki másik nappali ellátásban rendelkezett intézményi jogviszonnyal.

Összességében elmondható, hogy többségében a szakvéleményekben javasolt foglalkoztatási formák és időtartam érvényesül. Az ellenőrök több esetben tapasztalták, hogy a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásban történő alkalmazási javaslat esetén munka-rehabilitációs célú foglalkoztatás keretében, illetve a javasolt óraszámnál alacsonyabb óraszámokban történik a foglalkoztatás. Az okok mögött egyértelműen megállapítható a szociális foglalkoztatás finanszírozásának nehézsége.

TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG

A 92/2008. (IV.23.) Korm. rendelet 5. § (6) bekezdése írja elő, hogy az intézményvezető a rehabilitációs alkalmassági vizsgálat kezdeményezésével egyidejűleg írásban értesíti az ellátottat, törvényes képviselőjét a vizsgálat indokáról, céljáról, a vizsgálat menetéről, az azt lefolytató szervről, továbbá a térítésmentesség tényéről. Meg kell jeleníteni továbbá a vizsgálattal kapcsolatos ellátotti jogokat, illetve a jogorvoslati lehetőségeket is a tájékoztatóban. Ennek a kötelezettségnek az intézmények 84%-a (113 intézmény) eleget tett. A vizsgált intézmények 16%-a egyáltalán nem nyújtott tájékoztatást az ellátottnak és/vagy törvényes képviselőjének. A megküldött tájékoztatók adattartalma a vizsgált dokumentumok 18%-ban (20 intézményben) bizonyult hiányosnak. Többnyire a vizsgálatok menetére, a térítésmentessége, illetve a jogorvoslati lehetőségekről történő tájékoztatás hiányosságai merültek fel.

MEGÁLLAPODÁS, MUNKASZERZŐDÉS

Az Szt. 99/D. § előírása alapján munka-rehabilitációs célú foglalkoztatás intézményi jogviszony keretében történik. A munka-rehabilitációban történő részvételről az ellátott, illetve – amennyiben az ellátott jognyilatkozata a Ptk. 2:22. § (1) bekezdése alapján semmisnek minősülne – törvényes képviselője írásban, a (3)–(6) bekezdésben foglaltak figyelembevételével megállapodást köt a szociális intézmény vezetőjével. Valamennyi, munka-rehabilitációs célú foglalkoztatásra jogosult foglalkoztató esetén kötöttség megállapodás a foglalkoztatottakkal.

Két intézmény kapcsán került megállapításra, hogy a megkötött megállapodásokon az aláírások nem voltak jogszerűek, azaz nem feleltek meg a Ptk-ban szabályozottaknak.

A foglalkoztatók által kötött megállapodások az esetek 81%-ban (89 intézmény) határozatlan, míg 19%-ban (21 intézmény) határozott – pl. a finanszírozási időszakkal egyező – időtartamra kerültek megkötésre.

A megállapodások tartalmi elemeit az Szt. 99/D. § (2) bekezdése rögzíti. A megkötött munka-rehabilitációs célú foglalkoztatásra irányuló megállapodások 89%-a felelt meg az előírásoknak, 11%-ban bizonyos tartalmi elemek hiánya volt fellelhető. A munka-rehabilitáció keretében végzett tevékenység részletes leírása az esetek több mint 50%-ban munkaköri leírás formájában a megállapodás mellékletét képezte. Volt, akiknél hiányzott a végzett tevékenység leírása, vagy olyan tevékenység szerepelt benne, melyet nem az ellátott végzett. Láttak az ellenőrök példát arra is, hogy csak egy-egy tevékenység került rögzítésre, és az ellátott (pl. téli időszakban) másféle munkavégzésben vett részt. Néhány esetben előfordult, hogy nem a foglalkoztatási engedélyben foglalt tevékenység végzése történt ténylegesen. A megállapodások több esetben nem követték le a foglalkoztatásban bekövetkezett változásokat.

Így előfordult az is, hogy a foglalkoztatás óraszámában bekövetkezett változások sem eredményezték a megállapodás módosítását. A megállapodásokban rögzített munka-rehabilitációs díjak kapcsán nem mindenütt került megállapításra a foglalkoztatási időtartamnak megfelelő havi munka-rehabilitációs díj, csupán az egy órára vetített díj. Ezen esetben a minimálbérre vetített óradíj 30%-nak megfelelő összegben került rögzítésre, azonban a havi díj nem érte el az Szt.99/D. § (5) bekezdésében rögzített előírást, miszerint munka-rehabilitációs díj havi összege nem lehet kevesebb a mindenkori kötelező legkisebb munkabér 30%-ánál.

Egy intézmény vonatkozásában a munka-rehabilitációs foglalkoztatásra kötött megállapodások nem tartalmazták az ellátottak által tett szándéknyilatkozatot arra nézve, hogy az ellátott testi és szellemi képességeihez mérten elvárható módon közreműködik a munka-rehabilitációban.

Az Szt. 99/E.§ (2) bekezdés b) pontja alapján az intézmény vagy az intézménnyel az ellátottak foglalkoztatására megállapodást kötött szervezet által, legfeljebb egy évre kötött munkaszerződés alapján, a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szerinti határozott idejű munkaviszony keretében folytatható a fejlesztő felkészítő célú foglalkoztatás.

A munkaszerződések megkötése határozott időtartamra, negyed-fél-egy éves időtartamra kerültek megkötésre. Tartalmi elemei - négy intézmény kivételével - a jogszabályban előírtaknak teljességgel megfeleltek. Munkaköri leírást minden esetben kaptak a fejlesztő-felkészítés keretében foglalkoztatott ellátotti munkavállalók. Az Mt. 46. § által előírt tájékoztatásban szintén részesültek a dolgozók, melyek tartalmi elemei is többnyire tartalmazták a jogszabályban felsoroltakat. Csupán 9 esetben, azaz a vizsgált foglalkoztatók 7%-ban nem részesültek az ellátottak tájékoztatásban.

A szociális foglalkoztatás keretében csak az intézményi jogviszonnyal rendelkező ellátottak foglalkoztathatók. Két esetben más szociális intézménnyel ellátotti jogviszonyban lévő ellátott foglalkoztatására került sor. Bizonytalanságot okoz az olyan támogatott lakhatásban részesülő ellátott esete, aki más fenntartásában működő nappali ellátásba jár, és ott vonják be a szociális foglalkoztatásba.

FOGLALKOZÁS EGÉSZSÉGÜGYI SZAKORVOSI VIZSGÁLATOK

A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet alapján munkaköri alkalmassági vizsgálaton kell részt vennie a dolgozónak annak megállapítása céljából, hogy egy meghatározott munkakörben és munkahelyen végzett tevékenység által okozott megterhelés a vizsgált személy számára milyen igénybevételt jelent és annak képes-e megfelelni.

A szociális foglalkoztatás keretében fejlesztő-felkészítő célú foglalkoztatásban alkalmazottak esetében két foglalkoztató kivételével mindenütt az ellátotti dokumentáció részét képezték a foglalkozás egészségügyi szakorvosi igazolások. Munka-rehabilitációs foglalkoztatottak esetében 54%-ban teljesült jogszabályi kötelelem nélkül azon ok miatt, hogy a foglalkoztató bármikor dönthet úgy, hogy ha a feltételek teljesülnek, és az anyagi lehetőségek engedik, a foglalkoztatott átkerülhessen a fejlesztő-felkészítő célú foglalkoztatásba.

KÖTELEZŐEN VEZETENDŐ DOKUMENTÁCIÓK

Foglalkoztatási terv dokumentációk

Foglalkoztatási rehabilitációs anamnézis felvétele a támogatási szerződés mellékleteként került előírásra. Kötelezően előírt dokumentum, melyet azonban helyettesíteni lehet a Lanteghi féle módszer dokumentációjával. Az anamnézis a vizsgált ellátotti dokumentációk 97%-ban az ellátotti dokumentációk részét képezte. Csupán 4 intézmény nem készítette el ezeket a foglalkoztatásba bekerült ellátottak részére.

Egy foglalkoztató kapcsán az ellátottak egyéni gondozási terve nem jelenítette meg a foglalkoztatást, így annak relevanciája a foglalkoztatási tervekkel nem volt vizsgálható.

Egyéni foglalkoztatási tervvel azonban már minden, a szociális foglalkoztatásban alkalmazott ellátott rendelkezett, függetlenül a foglalkoztatási formától. Azonban annak kötelezően előírt tartalmi elemei, melyet a 3/2006. (V.17.) ICsSzEM rendelet 3. § (3) bekezdése rögzít, 3 intézmény esetben nem volt megfelelő.

A vizsgálat kiterjedt a foglalkoztatási tervek aláírásának megfelelőségére is. Ezen esetekben megállapítható, hogy a vizsgált dokumentumok esetében 98%-ban megfelelőek voltak az ellátotti és/vagy törvényes képviselői aláírások a jogszabályban rögzített jogosultsági szabályok szerint. Néhány intézmény kapcsán megállapításra került, hogy sem az intézményvezető, sem a foglalkoztatási koordinátor nem írta alá a foglalkoztatási terveket.

Az intézmények 94%-ban az egyéni foglalkoztatási terveket felülvizsgálják. Új terveket azonban csak az intézmények 74%-ban készítenek. A foglalkoztatási tervek és az intézményi típusnak megfelelő egyéni gondozási tervek összhangja az intézmények 87%-ban megfelelő.

A helyszíni vizsgálat megállapításai alapján volt olyan intézmény, ahol a lakók foglalkoztatási idejét – két – három hónap – nem követte le a foglalkoztatási tervek készítésének, vagy felülvizsgálatának kötelezettsége.

Foglalkoztatási formák változását követő év

A Hivatal és a szociális foglalkoztatást végző fenntartók között kötött támogatási szerződés által kötelezően előírt dokumentumok közül a foglalkoztatási formák változását követő íveket negyedévenkénti bontásban vezetik az intézmények, melyből év végére készül el az Összesített továbblépési nyilvántartás. Ennek célja, hogy rögzítse azon eseteket, amikor is az előző időszakhoz képest az adott foglalkoztatott személy foglalkoztatási formája módosul, pl. kikerül a szociális foglalkoztatásból védett munkahelyre vagy a nyílt munkaerőpiacra, illetve megszüntetésre kerül a szociális foglalkoztatás keretében történő alkalmazása. A vizsgált esetek 94%-ban mindez megvalósul.

Csupán 7 intézmény volt, melyben nem vezették ezt a kötelező dokumentációt. Ennek egyik indoklása az volt, hogy nincs a foglalkoztatásban, sem személyi, sem foglalkoztatási forma szerinti változás. Azonban nem hanyagolható el, hogy a megállapodások, vagy a szerződések megszűnése is változást eredményez, ha nem áll fenn a hosszabbítás, vagy a foglalkoztatási jogviszonyok között (pl. a finanszírozási időszakok között) akár egy-két hónap, vagy hét kimarad.

Jelenléti ív

A jelenléti ívek vezetésének kötelezettségét a támogatási szerződés írja elő, és formáját tekintve a I/1. és I/2. számú mellékletek alapján kell vezetni. Eltérő formátum alkalmazása szükséges a munka-rehabilitációs, illetve a fejlesztő-felkészítő célú foglalkoztatásban alkalmazott ellátottak kapcsán. A helyszíni vizsgálatok megállapításai alapján minden intézményben vezetésre a került a jelenléti ív.

Az intézmények 17%-ban fordult elő, hogy a jelenléti ívet nem a foglalkoztatási formában előírt módon vagy tartalommal vezették. A jelenléti ívek mellékletei a szabadság engedélyezése, illetve jellemzően minden olyan dokumentum másolata, mely igazolja a távollét okát. Elenyésző esetben, de előforduló probléma, hogy a szabadságon lévő foglalkoztatott a jelenléti íven rögzített szabadság mellett aláírja az ívet, mely szabályosan nem történhet meg, csak előre, vagy utólagos aláírással. Jelentős pozitív változás, hogy lehetőség szerint még a legsúlyosabb állapotú fogyatékos személyek is maguk írják alá, vagy jegyzik a jelenléti íveket.

Havi feladatmutató összesítő ív

A támogatási szerződés I/3. melléklete rögzíti a havi feladatmutató összesítő ív formátumát. Ez havonta vezetendő dokumentum. A dokumentum megfelelő vezetése esetén a munka-rehabilitációban és a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásban részt vevők foglalkoztatásának adatai könnyű áttekintését eredményezi. Egy intézmény esetében hiányzott a havi feladatmutató összesítés, másutt mindenütt vezették. Azonban tartalmi és formai megfeleléség csupán az esetek 83%-ban állt fenn.

Foglalkoztatási tevékenységek éves anyag-felhasználási nyilvántartása

Formájában nem kötött, de kötelezően vezetendő dokumentum, melyet a támogatási szerződés B/I. mellékletében rögzített. Az előírásalapján, éves szinten, havi bontásban kerülnek megjelenítésre az egyes tevékenységek esetében felhasznált anyagok és eszközök, továbbá a tevékenységek tárgyát szükséges feltüntetni, mely a szociális foglalkoztatási támogatás összegéből kerül megfizetésre. Az intézmények 22%-a (30 intézmény) nem vezette. Ennek okaként többnyire azt jelezték, hogy vagy az anyagfelhasználás minimális, vagy nem a támogatási szerződésből kerül megvásárlásra, hanem saját forrásból, illetve a szociális foglalkoztatás bevételéből fedezik a szükséges anyag- és eszközbeszerzést.

AJÁNLOTT DOKUMENTÁCIÓK

Foglalkoztatási tevékenységek éves naplója

A foglalkoztatási tevékenységek éves naplójában éves szinten kell vezetni a szociális foglalkoztatás keretében végzett tevékenységek felsorolását és rögzítését. A dokumentumot az intézmények 66%-ban vezetik csupán a támogatási szerződés C/I. melléklet alapján. A többi intézményi foglalkoztató nem vezeti a kimutatást a foglalkoztatási tevékenységek nyomon követéséről.

Éves feladatmutató és bérkifizetési összesítő ív

Az éves feladatmutató és bérkifizetési összesítő vezetésének aránya magasabb, ugyanis a dokumentumokat a foglalkoztatók 77%-a vezeti. Megfontolandó a kötelezően vezetendő dokumentumok körébe emelni, ugyanis összefoglaló, áttekinthető, aktuális adatokat biztosít a foglalkoztató számára. A támogatási szerződés C/2. mellékletében megjelenített dokumentum éves szinten ellátottanként jeleníti a foglalkoztatási formának, a foglalkoztatási időtartamnak és a jelenlétnek megfelelően havonkénti kifizetéseket, illetve a teljesített feladatmutatót.

3.5. SZEMÉLYI FELTÉTELEK

LÉTSZÁM

A szakmai létszám előírásait a 3/2006. (V.17.) ICsSzEM rendelet 2.§ (3) bekezdése határozza meg. A segítők és a foglalkoztatás-koordinátorok számát a foglalkoztatottak száma, állapota, a foglalkoztatás keretében végzett tevékenység, valamint a foglalkoztatás egyéb körülményei határozzák meg. Azonban érvényre kell jusson, hogy 30 foglalkoztatottanként legalább 1 segítő, valamint 30 fő foglalkoztatott felett, 90 foglalkoztatottanként legalább 1 foglalkoztatás-koordinátor alkalmazása szükséges.

A vizsgált 134 foglalkoztató esetében 62 fő foglalkoztatási koordinátor és 243 fő segítő alkalmazására került sor. Ez ellátotti létszámra vetítve az mutatja, hogy az engedélyezett 5.452 foglalkoztatotti létszámra vetítve az intézmények átlagban 88 főnként alkalmaznak koordinátort, míg segítő átlagban 22 főre jut.

A vizsgált intézmények vonatkozásában a foglalkoztatási engedélyben rögzített létszám alapján 36 db intézményben szükséges koordinátor alkalmazása. Ezzel szemben 57 intézményben alkalmaznak koordinátort. Azonban az engedélyezett foglalkoztatotti létszámnak megfelelően egy főnél több koordinátor foglalkoztatására 8 intézmény kötelezett, míg a vizsgálat időpontja szerinti foglalkoztatotti létszám alapján mindenütt csak 1 fő koordinátort kellett volna alkalmazni.

Ha a tényleges foglalkoztatásban részesülő ellátotti létszámhoz viszonyítva történik a szociális foglalkoztatásban alkalmazott koordinátori és segítői létszám meghatározása, akkor a fenti adatok az alábbiak szerint módosulnak: 2.766 fő foglalkoztatottra jut 62 koordinátor, ezáltal 45 fő alkalmazására jut egy fő koordinátor, míg 11 ellátottra jut egy segítő. A segítők vonatkozásában a vizsgálat rákérdezett a segítők heti munka időtartamára. Az összesített adatok alapján megállapítható, hogy a segítők átlagban 29 órában kerülnek foglalkoztatásra, mely a heti 10 órás foglalkoztatástól a teljes munkaidős, azaz 40 órás munkahétig jellemző.

A vizsgált intézményekben elvétve fordult elő, hogy nem volt megfelelő a dolgozói létszám, melynek pótlását kötelezettséget előíró végzésben írta elő Hivatalunk.

SZAKKÉPZETTSÉG

Szakképzettség tekintetében kissé árnyaltabb lett a vizsgálat eredménye. A 3/2006. (V.17.) ICSSZEM rendelet 5.§ (2) bekezdésében előírt szakképesítési feltételek vizsgált intézmények 88%-ban teljesültek. A foglalkoztatók 12%-ában a segítők nem rendelkeztek vagy az előírt gyógypedagógiai asszisztens, gyógy-foglalkoztató szakasszisztens, szociális gondozó, szervező, szociális asszisztens illetve mentálhigiénés asszisztens képzettséggel, vagy pedig a foglalkoztatott által végzett munka jellegének megfelelő szakismerettel és legalább középfokú végzettséggel. A segítők tipikusan valamilyen szakmával és középfokú végzettséggel rendelkeztek, különösen a bentlakásos intézményekben, míg a fogyatékos személyek nappali intézményeiben jellemző a szociális szakmai végzettség.

Jellemző hiányosságként megállapítható, hogy különböző szakképesítések – pl. szociális gondozó és ápoló, szakács, kertészeti képzés, varrónő – esetében az érettségi meglétének hiánya, vagy a legalább középfokú végzettség értelmezése, a foglalkoztatottak által végzett tevékenységnek megfelelő képzések – pl. bórdíszműves, mezőgazdasági kisgépezési képzés – igazolása nem állt rendelkezésre.

MUNKAKÖRI LEÍRÁSOK

A helyszíni vizsgálatok során a foglalkoztatásban alkalmazott dolgozók 96%-ára vonatkozóan került bemutatásra a névre szóló munkaköri leírás, melyek többnyire tartalmazták a szociális foglalkoztatásban alkalmazott segítők esetében a 3/2006. (V.17.) ICSSZEM rendelet 5. § (3) bekezdésében, míg a koordinátorok esetében ugyanezen rendelet (5) bekezdésében előírt feladatokat.

Jellemző hiányosságok voltak: a névre szóló munkaköri leírások hiánya 3 esetben, a tartalmi hiányosságai között többnyire a speciális tevékenységre előírt munkaköri feladatok vonatkozásában a részfeladatok hiánya 13 esetben fordult elő, fogalmi pontatlanságok, pl. szociális foglalkoztatás keretében történő alkalmazás helyett a foglalkoztatási forma megnevezése a megjelenített részfeladatok kapcsán, vagy a pl. dokumentáció vezetésére vonatkozó előírások nem megfelelőisége. Osztott munkakörben történő foglalkoztatás esetén előfordult, hogy nem került megjelenítésre az egyes munkakörhöz rendelt foglalkoztatási időtartam.

3.6. PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

TÁMOGATÁS FELHASZNÁLÁSÁNAK JOGSZERŰSÉGE

A foglalkoztatók esetében vizsgálatra került, hogy az Szfr. 8. § (5) bekezdésben előírt szabályok érvényesülnek-e a gyakorlati működés során. Azaz, történik-e támogatási összeg felhasználása

- azon személyek után, aki után a foglalkoztató akkreditált foglalkoztatásban is részesül támogatásban,
- foglalkoztatnak-e fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásban olyan személyt, aki betöltötte az 55. életévét,
- munka-rehabilitációs célú foglalkoztatás esetében a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött személyre,
- a szociális foglalkoztatási alkalmassági vizsgálat során munka-rehabilitációs célú foglalkoztatási szakvélemény ellenére fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásban részesülőt,
- történik-e kifizetés a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás keretében foglalkoztatott személyek munkaszerződésének megszüntetéséből fakadó munkáltatói kötelezettségek teljesítésére.

A vizsgálatok megállapításai alapján az intézmények 99%-ban a támogatási szerződéssel rendelkezők megfeleltek ezen jogszabályi előírásoknak. Egy esetben fordult elő, hogy vizsgált időszakban 55 év feletti munkavállalót alkalmaztak fejlesztő-felkészítő célú foglalkoztatásban, azonban a helyszíni vizsgálat időpontjában már átkerült a munka-rehabilitációs célú foglalkoztatásba.

A vizsgált esetek kapcsán érvényesült a 2014. évi C. tv. és a 2015. évi C. tv. 2. számú melléklet III.3. g) és h) pontok előírása, miszerint a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek és a szenvedélybetegek nappali ellátásában azon ellátott után, akikre vonatkozóan a külön jogszabályban meghatározott intézményen belüli foglalkoztatási támogatást folyósítanak, a fenntartó az adott napra csak e támogatás 40%-át igényelhet.

MUNKA-REHABILITÁCIÓS DÍJ

Az Szt. 99/D. § (5) bekezdésében előírtak alapján a munka-rehabilitációs díjban havi összege nem lehet kevesebb a mindenkori kötelező legkisebb munkabér 30%-ánál. Az ellenőrzések során itt volt tapasztalható a legtöbb hiányosság, a minimálisnál alacsonyabb összegű díj fizetése, a számolási metódusok különbözősége.

Sajnos ez az előírás a 109 munka-rehabilitációs célú foglalkoztatást végző foglalkoztató közül 20-nál (15%) nem teljesül. A fennmaradó 89 foglalkoztató közül 77 a minimálisan fizethető összeget, míg csupán 17 foglalkoztató (12%) fizet az előírtnál magasabb összegű munka-rehabilitációs díjat. Volt olyan foglalkoztató, aki a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásban részesülőkével azonos összegű munka-rehabilitációs díjat fizetett, mert az ellátottak ugyanazon munkát végezték. Egy másik foglalkoztató a napi 4 órában foglalkoztatottak esetében a jogszabály által előírt minimális összeget fizette, a magasabb óraszámú foglalkoztatottak esetén azonban időarányosan emelte a fizetendő munka-rehabilitációs díj összegét.

Volt olyan foglalkoztató, aki az előbb felvázolt megközelítésben a napi 6 órás foglalkoztatást vette alapul, és arra fizette ki a jogszabályban rögzített minimális összeget. Az ennél alacsonyabb óraszámú történő foglalkoztatás esetében azonban a munka-rehabilitációs díj havi összege viszont már nem érte el a minimálbér 30 %-át.

Esetenként a foglalkoztatók olyan indokok miatt nem differenciálták a munka-rehabilitációs díj összegét a foglalkoztatási óraszámától függően, hogy az ellátottak ne veszítsék el a már megszerzett egyéb pénzbeli juttatásaikat.

Sok esetben a fenntartók/intézmények nem tudtak elvonatkoztatni a munkaviszonyra jellemző szabályoktól, és a minimálbér előírt 30%-át el nem érő kifizetések esetében a minimálbérré vetített órabér 30%-ként került meghatározásra a munka-rehabilitációs díj alapját képező óradíj mértéke. Ez azonban napi 4-6 óra közötti óraszámot alapul véve sem közelíti meg az előírt minimálisan fizetendő összeget.

Az ellenőrzést követően több fenntartó módosította az ellátottakkal kötött megállapodásokat és januárra visszamenőleg megemelték a munka-rehabilitációs díj összegét, bár azt mindenki jelezte, hogy ahol csak munka-rehabilitációs foglalkoztatás folyik, ott a támogatási összeg nem fedezi az díj összegét.

A munka-rehabilitációs díjából a foglalkoztatók 88%-a vonta le a jogszabály által meghatározott nyugdíjárulékot, míg a fennmaradó 13 intézmény ezt nem tette meg. Ez azt eredményezte, hogy az ellátottak szolgálati időre való jogosultságába a foglalkoztatás nem kerül beszámításra.

MUNKABÉR

A fejlesztő-felkészítőben foglalkoztatottak munkabére – a napi munkaidővel arányosan – elérte a mindenkori legkisebb munkabér összegét, melyet a 347/2014. (XII. 29.) Korm. rendelet 2.§ (1) bekezdése rögzít. Ezen foglalkoztatási formában az előírtnál alacsonyabb összegű kifizetésre nem volt példa. Ugyanakkor 3 foglalkoztató az időarányosan járó munkabérnél magasabb összegű bérfizetést biztosított fejlesztő-felkészítőben foglalkoztatott ellátottjainak.

KIFIZETÉSEK

A munkabérek és munka-rehabilitációs díjak kifizetési gyakorlata nem egységes. A vizsgált esetek döntő többségében a napi gyakorlat a bankszámlára történő utalás, különösen a nappali intézményi ellátottak esetén. Azonban gyakoriak még a pénztári kifizetések is, jellemzően a bentlakásos intézményekben. A vizsgálatok több ízben rámutattak arra, hogy a bankszámlára történő utalás, illetve a pénztári kifizetések esetében is a Ptk. szabályai nem mindig és mindenütt jutnak érvényre, holott a területileg illetékes gyámhivatalok a gondnokkirendelő határozatban az ellátott és törvényes képviselője között megállapított pénzkezelési arányokat, jogosultságokat és a kifizetési szabályokat előírták.

Gyakorlatban tapasztalt hibák a bérek és munka-rehabilitációs díjak fizetése esetén:

- megfigyelhető volt bizonyos országrészekben, hogy azon foglalkoztatottaknak, akiknek banki hiteltartozásuk van saját kézbe, házi pénztári kifizetés útján történik a juttatás átadása, ugyanis folyószámlára történő utalás esetén a bank leemelné a hiteltartozás összegét,
- a pénztári kifizetések esetében a foglalkoztatottaknak havonta kifizetett munka-rehabilitációs díj átvétele a foglalkoztatottak és/vagy törvényes képviselőik által dokumentáltan nem igazolt, a szigorú számadású kiadási pénztárbizonylatokon sem az összeg átvevőjének aláírása, sem személyi igazolványának száma nem szerepel,
- kizáró gondnokság alatt álló személyek részére, – a törvényes képviselők írásbeli hozzájárulása hiányának ellenére – az intézmény házi pénztárából kerültek kifizetésre a munka-rehabilitációs díjak.

3.7. ELLÁTOTTI, FOGLALKOZTATOTTI JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

A kérelmezők, igénybevevők szociális foglalkoztatással kapcsolatos tájékoztatását általában az intézményvezetők, a foglalkoztatási koordinátor, vagy a segítő munkakörben foglalkoztatott munkatársak végzik, akik kompetencia határaiknak megfelelően tették azt meg.

Az ellátottjogi képviselő neve, elérhetősége egy foglalkoztató kivételével kifüggesztésre került az intézményekben. A nappali intézményekben előfordult, hogy nem a megfelelő ellátottjogi képviselő neve, elérhetősége volt kifüggesztve, hanem a korábbié. A bentlakásos intézményekben, ahol szinte kivétel nélkül mindenütt fogadó órát is tart a képviselő, az új, nyomtatott elérhetőségeket tartalmazó ívek voltak a faliújságokon.

Az adatszolgáltatók tájékoztatása szerint a vizsgált szociális foglalkoztatással kapcsolatosan 3 esetben fordult elő panaszbejelentés.

Tartási, életjáradéki és öröklési szerződés tilalma írásban megismertetésre került a dolgozókkal, munkaköri leírás vagy külön nyilatkozat formájában.

A vizsgálat az Szt. és a szociális foglalkoztatásra vonatkozó végrehajtási rendeleteiben előírt alábbi ellátotti jogok érvényesülésére tért ki:

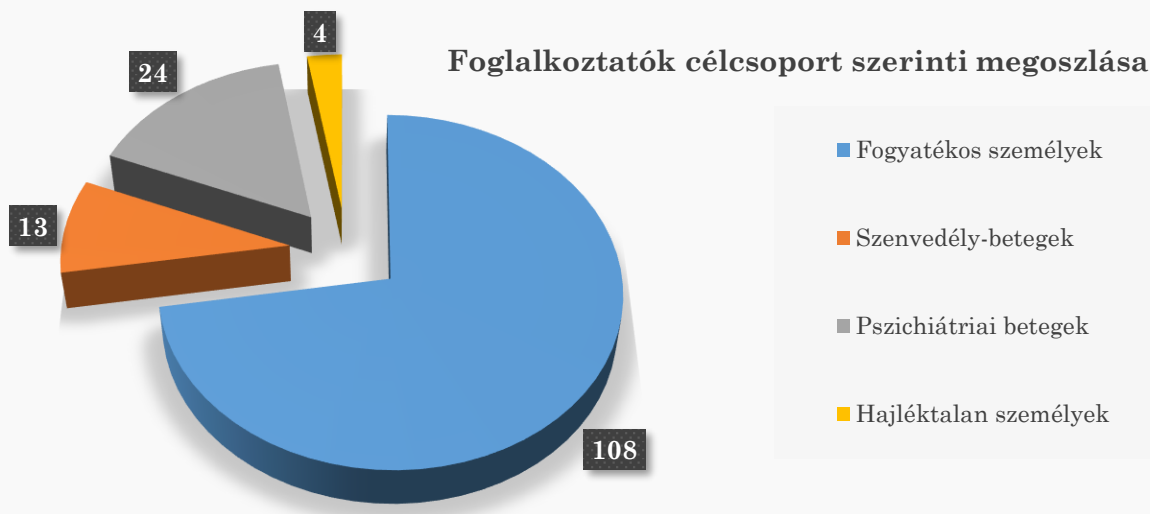
- az Szt. 99/D.§ (3) bekezdésben előírtakra, miszerint a munka-rehabilitációs tevékenység megválasztásánál a szociális intézmény vezetője figyelembe veszi-e az ellátott testi és szellemi képességeit, és speciális szükségleteinek megfelelően biztosítja-e az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit,
- a foglalkoztatottak munkaidejének meghatározásánál betartják-e az Szt. 99/D. § (4) bekezdésében előírt időtartamot,
- az Szt. 99/D.§ (6) bekezdése alapján a szociális intézmény vezetője a munka-rehabilitációra vonatkozó megállapodás módosítását, illetve - különösen indokolt esetben - megszüntetését kezdeményezi-e, ha az ellátott a foglalkoztatás során saját, illetve más személy testi épségét, egészségét veszélyezteti, vagy olyan magatartást tanúsít, amely mellett biztonságos foglalkoztatása nem tartható fenn,
- az Szt. 99/E. § (4) bekezdésében rögzítettek érvényesülnek-e, azaz a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás keretében
- a 16. életévét betöltött személy foglalkoztatható,
 - b) a foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a napi 8 órát és a heti 40 órát,
 - c) munkaidőkeret nem alkalmazható,
 - d) ha a munkavállaló napi munkaideje a négy és fél órát meghaladja, részére legalább 30 perc munkaközi szünetet kell biztosítani,
 - e) a munkavállaló éjszakai munkára, rendkívüli és többműszakos munkavégzésre, ügyeletre, készenlétre nem vehető igénybe,
 - f) a kiküldetésre, kirendelésre, munkaerő-kölcsönzésre vonatkozó szabályok nem alkalmazhatók.

Az ellátotti jogok érvényesülésének vizsgálataira vonatkozóan megállapításra került, hogy minden esetben érvényesültek a fenti előírások.

3.8. SZAKMAI JELLEMZŐK

ELLÁTOTTI KÖR

A vizsgált intézményekben az ellátotti célcsoportok között a fogyatékos személyek, hajléktalanok, a pszichiátriai és szenvedélybetegek egyaránt megtalálhatók voltak. Több intézményben nemcsak egy ellátotti csoport foglalkoztatása valósult meg. A legtöbb foglalkoztatott a fogyatékos személyek számára személyes gondoskodást nyújtó intézmények lakói közül került ki. A helyszíni vizsgálatot érintő ellátotti kör 72%-a a fogyatékos személyeket jelentette. A pszichiátriai betegek közül került ki a foglalkoztatottak 16%-a, míg a szenvedélybetegek és hajléktalan személyek a vizsgálattal érintettek 9%-át és 3%-át képezte.

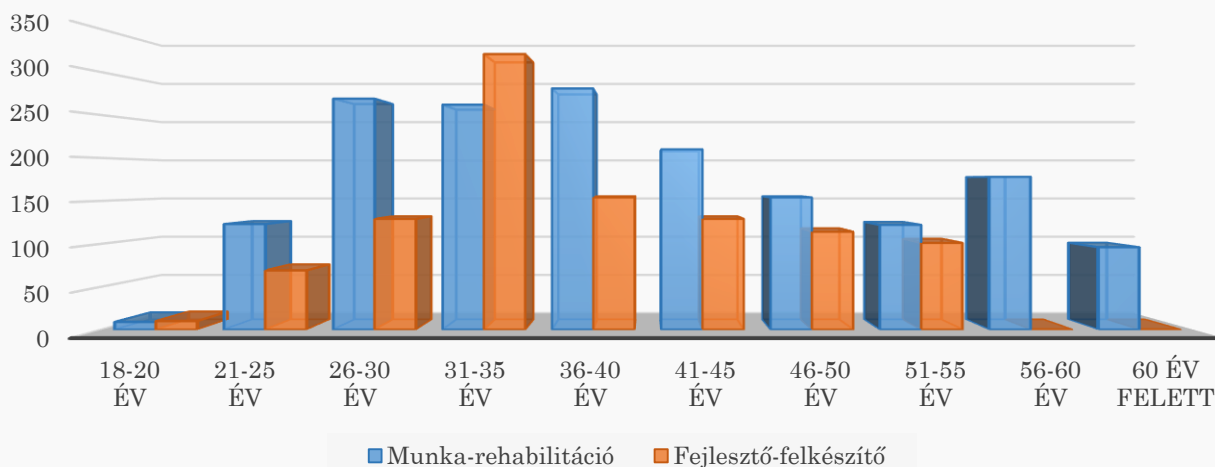
ÉLETKORI MEGOSZLÁSOK

A szociális foglalkoztatásban részt vevők életkori megoszlását az alábbi táblázat tartalmazza:

Életkor	18-20 év	21-25 év	26-30 év	31-35 év	36-40 év	41-45 év	46-50 év	51-55 év	56-60 év	60 év felett
Munka-rehabilitáció	10 1%	132 8%	278 16%	269 15%	286 16%	215 12%	156 9%	127 7%	188 11%	96 5%
Fejlesztő-felkészítő	10 1%	78 7%	146 13%	339 30%	182 16%	154 13%	124 11%	108 9%	0 0%	0 0%

Az adatokból egyértelműen megállapítható, hogy a vizsgálatok időpontjában a fejlesztő-felkészítő célú foglalkoztatás esetében a 92/2008. (IV.23.) Korm. rendelet 10. § (2) bekezdésében előírtak nem valósultak meg teljes körűen, ugyanis 3 fő 55. életévét betöltött ellátott volt a rendszerben. Ezen túlmenően azonban nem zárja ki, hogy a vizsgált időszakban máshol nem fordulhatott elő hasonló jogsértés, de az adatszolgáltatás az adatkérés időpontjában foglalkoztatottak statisztikáját tartalmazta.

Foglalkoztatottak életkora

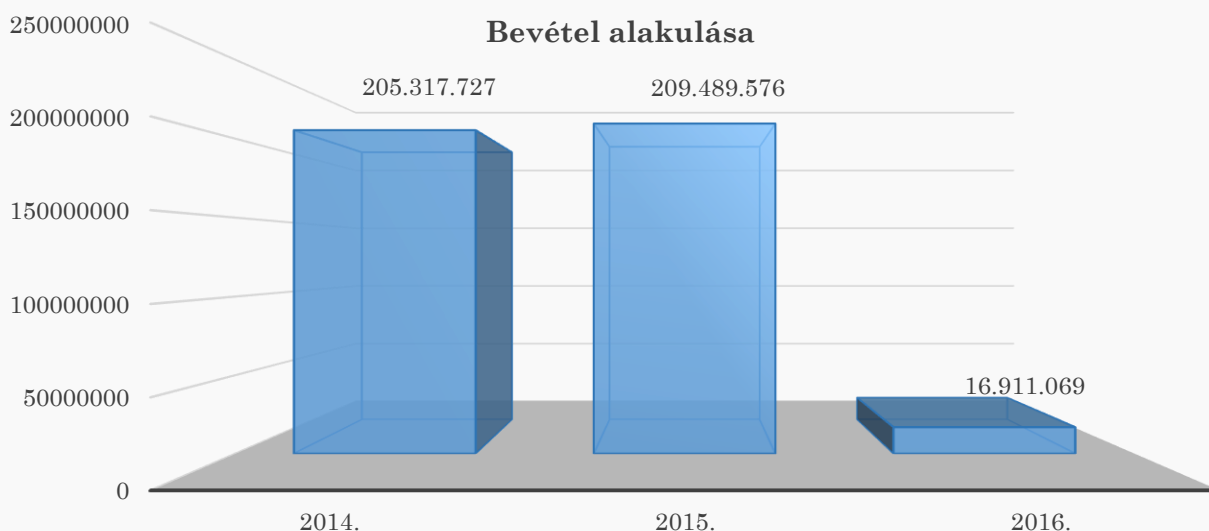

MUNKATEVÉKENYSÉGEK

A szociális foglalkoztatás keretében végzett munkavégzés széles skálát mutat. Vannak intézmények, melyek csak az intézményi működéssel kapcsolatos, belső feladataik ellátásával összefüggő tevékenységeket végeznek. Gyakoriak e téren a lakókörnyezet rendezésével összefüggő feladatok, az intézmények belső helyiségeinek takarításától kezdve az épületekhez tartozó udvarok, parkok gondozásáig. De ide sorolhatók még egyes logisztikai feladatok (szennyes és tiszta ruha mosodába történő szállítása), vagy konyhai előkészítő munkák végzése. Természetesen a saját használatra termelt zöldségek, gyümölcsök, azok feldolgozása, vagy az állattenyésztés ugyan bevételt nem képeznek, de jelentős költségcsökkentést eredményeznek. Mintegy 40 db foglalkoztató esetében a szociális foglalkoztatás lehetővé teszi a saját igények részbeni kielégítését, ezzel együtt az ellátottak anyagi lehetőségeinek javítását, illetve foglalkoztatását.

Vannak intézmények, melyek piacképes termékeket állítanak elő, és jelentős bevételre tesznek szert. Ezek széles skálán mozognak, pl. az ajándékkészítéstől a szolgáltatói tevékenységekig bezárólag. A foglalkoztatók a helyi szükségletekre, az ellátotti célcsoport készségeire, képességeire, az anyagi lehetőségeikre és a dolgozók kreativitására alapozva megtalálják és megvalósítják az ellátottak foglalkoztatását. Bevételeik a pár tízezer forintos összegtől egészen a milliós nagyságrendig mozog.

A 2014-2015-2016. év bevételeinek alakulását az alábbi diagram szemlélteti.

A 2016. év bevételeinek vizsgálata során figyelemmel kell lenni arra, hogy a szociális foglalkoztatás ellenőrzésére az év első negyedévében került sor. Az adatszolgáltatás kapcsán a vizsgálatot megelőző hónap végi adatok bekérése történt. Továbbá több foglalkoztató csak a támogatási szerződés aláírását követően kezdte meg a szociális foglalkoztatást, így a január hónap a termelés szempontjából kiesett.

Ezek indokolják az előző évi bevételekhez képest lényegesen alacsonyabb összeget. Nehézségként fogalmazták meg a foglalkoztatók az elmúlt évek bizonytalanságait a szociális foglalkoztatás jövőjét illetően, mivel nem mertek, nem tudtak hosszabb távú, piaci megoldásokat bevezetni.

A szociális foglalkoztatás keretében végzett tevékenységek kapcsán az alábbi észrevételeket tették az ellenőrök:

- a foglalkoztatható személyek száma 15 fő, a foglalkoztató 5-5-5 főt „forgat” havonta, illetve az aktuális feladatmutató teljesítését figyelembe véve változik a foglalkoztatottak száma és személye,
- a munka-rehabilitációs célú foglalkoztatás keretében történő munkavégzés inkább a szocioterápiás tevékenységhez áll közelebb, mint valós foglalkoztatáshoz,

SZOCIÁLIS ÁGAZATI PORTÁL

- több esetben ugyanazt a munkatevékenységet végeztek a munka-rehabilitációban és a fejlesztő-felkészítésben dolgozók, de a díjazás tekintetében csak egy intézmény esetében fordult elő az azonos összegű kifizetés, a többi esetben a foglalkoztatási formának megfelelő díjazás valósult meg,
- több esetben is előfordult, hogy a forgalmazható termékeket a segítők állították elő, nem a szociális foglalkoztatásban részt vevő ellátottak.

4.) ALKALMAZOTT INTÉZKEDÉSE

ÖSSZEGFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV

Abban az esetben, ha az ellenőrzés csekély súlyú hiányosságot tárt fel és azt rövid határidőn belül javította, a hiányosságot pótolta a fenntartó, az intézmény vezetője, a foglalkoztató a hatósági ellenőrzés összefoglaló jegyzőkönyv készítésével zárult, ez a vizsgált engedélyesek 61%-ában fordult elő. Egyéb esetben kötelezést előíró végzés készült.

HIÁNYOSSÁG, JOGSZABÁLYSÉRTÉS MEGSZÜNTETÉSÉRE FELHÍVÓ VÉGZÉS

Abban az esetben, ha a hatósági ellenőrzés során a Hivatal súlyosabb hiányosságokat, jogszabálysértéseket állapított meg, a hiányosság, jogszabálysértés megszüntetésére felhívó végzés került kiküldésre. A szabályszerű működés megteremtése érdekében a hiányosságok megszüntetéséről, felszámolásáról a fenntartónak, a foglalkoztatónak gondoskodnia kell. A hatósági ellenőrzés alá vont foglalkoztatók 39%-ában készült kötelezettséget előíró végzés.

HIÁNYOSSÁG, JOGSZABÁLYSÉRTÉS MEGSZÜNTETÉS TELJESÍTÉSE

A hiányosságok felszámolása érdekében tett intézkedések nagyrészt megtörténtek, melyek hitelt érdemlően bizonyításra kerültek, több esetben a beszámoló elkészítéséig a teljesítési határidő nyitva áll, nem telt el. A hiányosságok pótlására megadott határidő meghosszabbítását a beszámoló elkészítéséig nem kérték, így arról dönteni nem kellett.

UTÓELLENŐRZÉS

A jogszabálysértések, hiányosságok felszámolására tett intézkedések önkéntes teljesítéssel történő végrehajtását – a Ket-ben meghatározott nyilvántartás vezetési kötelezettség teljesítése mellett – a Hivatal folyamatosan nyomon követi, és szükség esetén, azok elmaradása okán utóellenőrzést tart.

SZANKCIÓK ALKALMAZÁSA

A vizsgált foglalkoztatók körében súlyos hiányosság feltárására nem került sor, így szociális igazgatási bírság kiszabása sem történt.

5.) ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az eltelt finanszírozási időszakban történő egyszeri ellenőrzési kötelezettségét teljesítette a Hivatal, 2016. évben a szociális foglalkoztatások ismételt komplex ellenőrzéséről volt szó. A korábbi tevékenységi köröknek megfelelően dokumentáltan vagy fejlesztő-felkészítő, vagy munka-rehabilitációs formában történt a foglalkoztatás, egyes kirívó esetekben közelebb állt a végzett tevékenység a szocioterápia keretében végzendő feladatokhoz.

SZOCIÁLIS ÁGAZATI PORTÁL

A kiadott hatályos foglalkoztatási engedélyek már nem érhetőek el a Hivatal által vezetett központi informatikai rendszerek adatállományában, így az adatok hitelesítése, ellenőrzése informatikai úton jelenleg nem biztosított.

A kormányhivatal felé történő adatszolgáltatás jelenlegi formájában csak az adminisztrációs terheket növeli, az adatok nem jelennek meg valamilyen egységes rendszerben, mint a szociális ellátásokat igénybevevők adatai és a tényleges igénybevétel, valamint az adatszolgáltatás nem teljesítése is szankció nélküli.

A foglalkoztatotti dokumentumok vezetése alapvetően jogszerű, amelyet nagymértékben befolyásol, hogy több, kötelezően vezetendő dokumentációk kell használni, amelyek tartalmilag és formailag is kötöttek.

A foglalkoztatóknak jelentős problémát okozott a forráshiány, melyet alátámaszt az is, hogy a foglalkoztatható személyek létszámához képest a tényleges foglalkoztatottak aránya csupán 50%-ot mutat, továbbá az év első hónapjának bizonytalansága (támogatási időszak, támogatás összege).

Az elkészült termékeket, még ha piacképesek is, egyre nehezebben tudják értékesíteni, ennek megfelelően az előre megrendelt, szerződött áruk készítésére helyezik a hangsúlyt (autó alkatrész, lopás gátló, elektronikai alkatrész összeszerelés stb.).

Anyagi okok miatt több foglalkoztató azt a megoldást választotta, hogy ún. forgó rendszerben foglalkoztatja az ellátottakat. Ezzel a gyakorlattal egy, két hónapig dolgozik egy ellátott, majd egy, két hónap szünet után újra a foglalkoztatottak körébe kerül. Jelentős szakmai kérdést vet fel, hogy a foglalkoztató nem a foglalkoztatott egészségi állapotának, készségének, képességének megfelelő foglalkoztatási formát választ és foglalkoztatja az ellátottat, hanem a pillanatnyi anyagi helyzet, a sürgősen elvégzendő munka, vagy csak az aktuálisan „megszerzett” munka típusa a meghatározó.

A hatékonyság, a termékértékesítésből származó bevétel nagysága a foglalkoztató külső kapcsolataival, ötletességével, találékonyságával arányban áll. A tapasztalatok szerint a bevételek arányát meghatározó további tényezők a foglalkoztató piaci szemlélete, a foglalkoztatottak egészségi állapota és terhelhetősége, így bizonyos foglalkoztatók esetében a foglalkoztatásból bevétel nem keletkezett, jellemzően fogyatékkal élők foglalkoztatása esetében. A piaci keresletre épülő termelő, termék-előállító tevékenységek mellett szolgáltató tevékenységek (konyhai kisegítő tevékenység, zöldterület kezelés, takarítás, zöldségtermelés saját fogyasztásra) is megjelentek a szociális foglalkoztatás körében, amelyek az intézmények működési költségeit csökkentik.

A megvalósult hatósági ellenőrzések tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az ellenőrzés alá vont foglalkoztatók működése – a fentebb részletezett hiányosságoktól, jogszabálysértésektől eltekintve – alapvetően megfelel a hatályos jogszabályoknak.

A beszámolót összegezték és jóváhagyták:

Farkasné Farkas Gyöngyi, főigazgató
Tamasiné dr. Barta Andrea, mb. főosztályvezető
Vágner Balázs, mb. osztályvezető